

Cât de pregătiți sunt absolvenții pentru profesia de arhitect?

dr. arh Șerban Țigănaș

Iată o întrebare la care ar trebui răspuns periodic, dacă nu la fiecare promoție, măcar la câțiva ani, pentru a măsura evoluția unui sistem de învățământ de arhitectură.

Ordinul Arhitecților din România și-a pus această întrebare, așa cum am mai arătat și într-unul dintre articolele anterioare, realizând un studiu dedicat absolvenților. Deși au trecut mai mulți ani, voi atinge câteva probleme relevante de acest studiu, dar mă voi referi și la situația învățământului din România, pe care îl cunosc din interior.

Prima întrebare pe care o generează titlul se poate referi la profesia însăși: pentru ce anume să fie pregătiți absolvenții, având în vedere faptul că profesia de arhitect se exercită în multe forme, de la birouri mici până la firme foarte mari, multidisciplinare, de la mediul privat la administrații publice sau de la proiecte complete la anumite faze mai laborioase ale proiectelor? Pentru o profesie ca cea de arhitect, pentru care este larg acceptat la nivel mondial că este necesară (dar nu și suficientă) o perioadă de experiență practică după absolvire, de minimum doi ani, pentru a aspira la calitatea de arhitect care semnează responsabil un proiect de arhitectură, întrebarea are deja conturată o parte din răspuns.

Facultățile de arhitectură nu pot și nu își propun să ofere suficientă experiență pe lângă cunoștințele și deprinderile formate, pentru ca absolvenții să poată practica independent, cu deplină responsabilitate față de clienții lor, din momentul absolvirii. Este nevoie de stagiatură. Această situație nu este singulară, mai multe profesii liberale complexe și de mare importanță pentru clienți dar și societate, ca cea de medic sau avocat, aflându-se în aceeași situație. Totuși nu este suficient să remarcăm acest lucru, discuția despre ce trebuie și ce nu este obligatoriu de știut, ce capabilități este necesar sau bine să aibă absolvenții, fiind una legitimă. Din perspectiva absolventului, acesta urmează să dețină o calificare care să îl facă angajabil în firmele care îl vor recompensa cel mai bine sau în care va deprinde cel mai repede abilități care să îl conducă spre a își face propriul birou. Din perspectiva angajatorilor, și

aici o să fiu puțin dur, aceștia în general nu au nevoie de arhitecți atunci când angajează absolvenți. Ei își doresc tehnicieni abili, buni operatori în domeniul proiectării digitale, persoane care să poată dezvolta proiecte și prea puțin persoane care să le coordoneze interdisciplinar sau chiar să realizeze concepția. Aceasta revine de regulă titularului biroului, și celor experimentați, firesc de altfel. Iată de ce încă din studenție, tinerii arhitecți sunt foarte interesați să fie buni utilizatori de programe, să modeleze 3D și să realizeze imagini fotorealiste, așa numitele randări. Există și arhitecți care cedează și partea conceptuală tinerilor angajați, fără să fi făcut ei înșiși tranziția la digital. Pentru aceștia este important ca absolvenții să aibă capacitatea să realizeze integral proiecte de mai mici dimensiuni.

Studiul *Absolvenți de arhitectură pe piața muncii*, realizat la cererea OAR de Centrul de Cercetare Sociologică Avansată al Universității Babeș Bolyai din Cluj-Napoca în 2014, a arătat că 63% dintre absolvenții intervievați au afirmat că există discipline foarte utile muncii lor, care nu au fost abordate în programele facultăților. 52% dintre absolvenți au urmat diferite cursuri după absolvirea facultății, pentru a deprinde abilități noi sau a le dezvolta pe cele deținute. Iată ce au spus angajatorii absolvenților despre cei pe care i-au angajat:

1. *Nu știu să realizeze bugete, nu există cursuri de natură economică care să îi ajute în acest sens.*
2. *Nu au noțiuni legislative și despre ce trebuie să facă și unde trebuie să meargă ca să obțină avizele necesare construirii, aceste subiecte sunt prea puțin abordate în școală.*
3. *Le lipsesc cunoștințe tehnice, și din cauză că nu sunt ancorați în realitate, este dificilă colaborarea cu inginerii și cu structuriștii.*
4. *Nu au experiență suficientă de șantier, ar fi necesare mai multe activități practice în perioada școlii.*
5. *Școala nu încurajează formarea și dezvoltarea unei viziuni integrate/integratoare, obiectele arhitecturale sunt gândite izolat, nu ca parte integrantă a mediului în care sunt construite.*

dr. arh Șerban Țigănaș

Bineînțeles, se pune întrebarea dacă nu cumva pretențiile angajatorilor ca tinerii să fie la zi cu legislația și birocracia avizărilor nu sunt exagerate. Despre abilitățile tehnice, cultura șantierului și interdisciplinaritate merită discutat. Întorcându-ne la opinia absolvenților despre cursurile absolvite, iată câteva concluzii aduse de studiul invocat:

În general, nivelul de satisfacție de viață în rândul absolvenților de arhitectură din ultimii 10 ani e unul mediu-ridicat. Cu toate acestea, e mai redus în rândul generațiilor recente de absolvenți, în comparație cu generațiile mai vechi. Evaluarea procesului educațional denotă un plus de pozitivitate în privința calității predării și a accesului la literatura de specialitate, în timp ce posibilitatea de a pune în practică cele învățate dar și accesibilitate și calitatea echipamentelor tehnice reprezintă punctele nevralgice ale pregătirii universitare a arhitectului.

Peste două treimi dintre absolvenții consideră că există discipline sau competențe importante pentru profesie care nu au fost acoperite de programa universitară. Cele mai des menționate ca fiind absente din programă, dar necesare, sunt competențele antreprenoriale, competențele de comunicare, cursurile de legislație, normativele de proiectare, competențe manageriale, proiectele interdisciplinare, competențele digitale.

Datele semnalizează un deficit al școlii în ceea ce privește transferul de cunoștințe și formarea de competențe practice necesare în activitatea profesională a absolvenților. Atât interviurile realizate cu absolvenți, cât și cele cu angajatori, au confirmat importanța stagiilor de activitate realizate în firme. Obținerea unui loc de muncă în domeniu este facilitată mult de realizarea unor astfel de stagii, o parte semnificativă a firmelor condiționând, cel puțin informal, angajarea de existența unei experiențe directe de muncă cu persoana angajată.

Punctele tari ale procesului educațional constau în dobândirea unor abilități dobândite precum capacitatea de învățare, de acțiune în condiții de stres, de a lucra în echipă și de a genera idei și soluții noi.

Problema practicii pe durata studiilor nu este deloc ușor de soluționat. În primul rând practica de șantier are nevoie de șantieri, ceea ce presupune o formă de colaborare între universități și mediul privat al antreprizelor de construcții. Apoi se pune problema siguranței și responsabilităților din șantier, o altă problemă delicată. Și, nu în ultimul rând, apare problema personalului didactic universitar, calificat pentru eventuala îndrumare din șantier. Dacă toate acestea erau mult mai ușor de imaginat pe vremea când o promoție de arhitecți era în România între 50 și cel mult 100 de absolvenți, lucrurile sunt cu totul altfel când vorbim despre promoții de peste 500 de tineri în fiecare an. Totuși, cele mai importante experiențe practice din timpul facultății sunt taberele sau atelierile în care se realizează construcții temporare sau se practică diferite meșteșuguri ale construirii contemporane sau de patrimoniu. Acestea sunt destul de prezente, dar revine studenților responsabilitatea de a le găsi, a se înrola și a dobândi experiență.

Iată și concluziile privind opinia angajatorilor absolvenților de arhitectură:

Investigând opinia angajatorilor, cele mai apreciate abilități ale absolvenților de arhitectură sunt utilizarea calculatorului, munca în echipă și cunoașterea limbilor străine. Mai puțin apreciate sunt cunoștințele teoretice și practice, precum și cele manageriale. Nivelul de mulțumire

față de pregătirea profesională a absolvenților de învățământ superior din domeniul arhitectură angajați în ultimii 5 ani se situează la valoarea medie de 7.1 iar cel privind prestația profesională se situează la o valoare ușor mai ridicată, de 7.5, pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă mulțumire minimă iar 10, mulțumire maximă. Cu toate acestea, generațiile noi de absolvenți sunt apreciate ca fiind mai slabe decât cele de acum 10 ani sau 20 ani.

Judecând concluziile studiului am putea să considerăm că situația generală, statistic vorbind, este rezonabilă sau chiar mulțumitoare. Problema cea mai mare, în opinia mea, dar și a cercetătorilor care au elaborat studiul, este tendința de scădere a calităților absolvenților de arhitectură, remarcată atât de ei înșiși, prin satisfacția față de propria pregătire, cât și de angajatorii intervievați.

În opinia mea, una dintre cele mai problematice teme este aceea că formarea universitară nu răspunde modului în care se desfășoară profesia în lumea reală. O parte doar dintre absolvenți au o carieră în proiectare, existând multe alte zone în care aceștia își pot desfășura activitatea cu succes, fiind foarte necesari, de la administrații publice și instituții ale statului cu atribuții în domeniul construirii, până la cercetarea și industria materialelor, sistemele și tehnologiile în construcții și toate lanțurile aprovizionării acestora, lumea digitală, managementul și calitatea, educația și formarea. Dintre cei care vor proiecta, doar o parte vor fi cei care o vor face din poziția de antreprenori, de lideri ai birourilor lor, iar aceștia se vor confrunta cu o anumită detașare de munca efectivă, fiind absorbiți de managementul implicit al unei afaceri. Cei care reușesc să rămână creatorii proiectelor și titularii birourilor lor sunt puțini. Dacă urmăriți numele de succes din arhitectura românească actuală, veți vedea că majoritatea celor cunoscuți și premiați se bucură de o carieră universitară, deci și-au asigurat siguranța unui salariu de bugetar, proiectând în paralel, fără o dedicare totală supraviețuirii prin aceasta. Să fie aceasta calea pentru arhitectura de calitate? Sau poate e cauza deprecierei constatate în formarea arhitecților? Cu siguranță nu putem emite astfel de aprecieri generale, dar în mod sigur fenomenele contează.

Marea majoritate a arhitecților activează în proiectarea curentă, comună, din piață, fără ambiții majore sau performanțe notabile. Și nu numai atât, cei mai mulți joacă rolul de tehnicieni în echipele de proiectare din care fac parte. Aici e problema! Lipsește ca etapă de formare a arhitecților nivelul de licență, care să permită activitatea și să ofere competențele

pentru a lucra fără a fi titularul unui birou sau creatorul de succes cu numele în reviste. Dintre aceștia cei care se vor simți capabili și dornici ar putea să continue drumul spre titlul de arhitect, prin studii de master și stagiatură, dar evident nu toți.

Drama arhitecților care au studiat ani lungi și au obținut titlul este aceea de a nu avea o carieră așa cum și-au imaginat-o când au ales să studieze arhitectura, aceea de creator. Iată cum această profesie minunată se construiește prin ratarea celor mulți, prin frustrări exprimate sau nu, pentru că formarea nu ține cont de nevoile reale din piață, de o evoluție firească, cu opțiunile multiple oferite de această profesie generoasă.

Mulți studenți încep să lucreze încă de la mijlocul perioadei de studii, ceea ce dovedește că au acumulat deja competențe care îi fac utili în piață. Din păcate, dintre aceștia mulți nu mai reușesc să finalizeze studiile sau o fac fără să participe cu adevărat la cursurile din anii mari. Ei pierd astfel exact acele experiențe care sunt menite să le ofere o cultură a profesiei care să îi propulseze în poziția de inovatori, creatori, "game changers".

Și încă ceva: cele mai apreciate facultăți de arhitectură din lume, prezente în topurile foarte exigente, sunt orientate spre viitor și spre schimbarea lumii prin abordarea marilor probleme cu care aceasta se confruntă. Pentru a schimba lumea trebuie să ai o abordare critică și o creativitate maximă. Școlile care oferă "de toate" și mai ales ceea ce trebuie pentru a fi angajabil, sunt, din punctul meu de vedere, orientate spre un prezent de care trebuie să ne detașăm, pe care ar trebui să îl schimbăm, dar căruia iată, îi rămânem prizonieri. De fapt, aceste școli sunt orientate spre trecut, un trecut cu diagnostic clar, dar iată, cronic.

Și o ultimă întrebare legitimă: sunt capabili absolvenții de arhitectură din România să lucreze în străinătate? Răspunsul este evident da! Dar haideți să vedem ce fac ei acolo? Lucrează ca angajați foarte buni în firme bine poziționate în piață. Se integrează în echipe și au toate calitățile. Dar ați auzit de mulți arhitecți din România care să facă cu adevărat export, adică să câștige proiecte în alte țări, să le realizeze sub numele lor și al firmelor lor din România? Nu cred. De ce? Răspunsul este din nou în bună parte influențat de educația universitară pe care o primesc viitorii arhitecți. ■